

МОВНИЙ ОБРАЗ СВЯЩЕННОСЛУЖИТЕЛЯ В «СПИВОМОВКАХ» СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО (до 180-річчя від дня народження письменника)

У статті розглянуто аспекти осмислення та вербалізації образу-концепту священнослужителя у творах С. Руданського. Гумористично-сатиричне зображення священника характерне для жанру співомовок, що продовжує традицію гумористичного омовлення служителів церкви, властиве українським прецедентним текстам — казкам, пареміям, анекдотам. Визначено, що письменник критично характеризує священників незалежно від їх релігійної й конфесійної приналежності, сану. З'ясовано засоби створення гумористичного ефекту при омовленні образу-концепту священника, виокремлено нові смисли лексем-номенів на позначення священника, актуалізовані С. Руданським.

Ключові слова: вербалізація, засоби створення гумористичного ефекту, образ-концепт, прецедентний текст.

Поддубная Н.В. Языковой образ священнослужителя в «Спивоmovках» Степана Руданского. *В статье рассмотрены аспекты осмысления и вербализации образа-концепта священнослужителя в произведениях С. Руданского. Юмористически-сатирическое изображение священника характерно для жанра спивомовок, продолжающего традицию критического оязыковлениа служителей церкви, свойственного украинским прецедентным текстам — сказкам, паремиям, анекдотам. Выявлены средства, использованные писателем для создания юмористических характеристик священников независимо от их религиозной и конфессиональной принадлежности, сана. Описаны средства создания юмористического эффекта при оязыковлении образа-концепта священника, выделены новые смыслы лексем-номенов, обозначающих священника, актуализированные С. Руданским.*

Ключевые слова: вербализация, образ-концепт, средства создания юмористического эффекта, прецедентный текст.

Piddubna N.V. Language Image of the Priest in «Spivomovku» of Stepan Rudanskuy. *The article deals with the aspects of reflection and verbalization of an image-concept of the priest in S. Rudanskuy's works. A comic-satirical portrait of the priest is a characteristic for a genre of spivomovka (a short humorous or satirical verse based on aphorism, proverb, saying, joke). It continues the tradition of critical verbalization of the priests. It is typical for Ukrainian precedent texts, such as: fairy tales, proverbs and sayings, jokes. Most spivomovkas are perceived as intertextual discourse, in which, on the one hand, there is a connection with precedent text, and on the other - there is the author's view, individual world view and outlook. According to folk tradition, an image-concept of the priest in S. Rudanskuy's works becomes humorous, ironic and sometimes sarcastic. It concerns to all clergymen of different religions and faiths, regardless of the ranks. To denominate the clergymen S. Rudansky uses a number of lexemes, some of which (pip, batko) are popular negatively marked names of priests, expressing the minimum value in the Christian religion. There are also presented the humorous means of verbalization of the priest image-concept, based on the contrasting images-concepts of Rabbi and Cossack as opposition «friend or foe», the usage of expressive words with the negative meaning and the diminutives with pejorative meaning, and also vocabulary of different, and even opposite lexico-semantic paradigms. It also defines new senses of the lexemes, that are actualized by S. Rudanskuy for the priests designation.*

Keywords: verbalisation, an image-concept, means of creation of a comic effect, precedent text.

6 січня 2014 року минуло 180 років від дня народження видатного українського письменника й перекладача С. Руданського, чий творчий доробок став помітною сторінкою в розвитку української літератури й мови. Його поезії, з одного боку, позначені ліризмом і драматизмом, а з другого, — сповнені іскрометним гумором, оптимізмом і життєрадісністю. Перу письменника належить низка високомайстерних творів, зокрема перлина української пісенної творчості — пісня «Повій, вітре, на Вкраїну», що вже давно набула статусу народної. І. Франко писав, що «... пісень ліричних Руданського не багато, та всі вони мають високу стійність артистичну, виявляючи хоч не дуже глибоке, та шире чуття, чесну та правдиву душу поета» [12: 220]. Саме йому як письменнику-новатору належить розширення української поезії новим жанром співомовок.

Проживши значну частину свого життя поза межами України, С. Руданський усіляко утверджував українську культуру і в Петрополі (так він називав Санкт-Петербург), де він навчався всупереч волі батька-священника в медико-хірургічній академії, і в Ялті, де працював лікарем в останній період свого життя.

Творчий доробок С. Руданського досліджували переважно літературознавці, зокрема М. Білокопитов, Г. Зленко, П. Колесник, І. Пільгук та ін., тоді як мовний простір його поезій був у фокусі уваги поодиноких розвідок, зокрема С. Єрмоленко [3].

Таким чином, на сьогодні ще не достатньо вивчена мовна палітра творів С. Руданського, поза науковою увагою поки що залишаються особливості розмаїтої МКС письменника, вербалізації в ній основних культурно значущих концептів, образів-концептів, зокрема тих, що складають концептосферу «Релігія», що й зумовлює актуальність цієї розвідки, мета якої — дослідити специфіку омовлення образу-концепту священника в співомовках С. Руданського.

Фахівці відзначають близькість мови творів С. Руданського з українською народнопісенною традицією: «Створюється вона типовими фольклорними засобами: постійними епітетами — *біленькая хатина, рум'яне біле личко, вишневий садочок, високая тополя, чорна хмара, рум'яне личко, чорні очі*, характерним для української ментальності означенням-прикладкою — *голубонька-дівчинонька*, здрібніло-пестливими формами — *віконце, серденько, тяженько*» [3:17]. Безперечно, народні традиції просотують і жанр співомовок — закріпленим у віршовій формі українським народним казкам, легендам, приказкам, анекдотам, персонажі яких «узяті з натури» [9:251].

У малих жанрах усної народної творчості, як відомо, образ-концепт *священника* посідає одне з провідних місць, що зокрема унаочнює низка паремій на позначення церковних осіб, зокрема в «Галицько-руських народних приповідках» І. Франка зафіксовано 79 паремій з лексемою *nin*, до збірки «Українські народні прислів'я та приказки» за ред. М. Рильського (1955) включено 73 такі паремії, до «Українських прислів'їв та приказок» за ред. М. Зубкова (1984) — понад 60.

Зрозуміло, що українські анекдоти на релігійну тематику теж є численними. Т. Свердан із цього приводу зауважує: «Але українці не були б українцями, якби часом не пожартували навіть на теми сакрального (утім, на такі теми жартують і представники інших народів, більше того, деякі дослідники виокремлюють жарти з «набожеською» тематикою як окремих вид ідіом). У цьому випадку «спрацьовує» народна філософія земного, практичного буття, яка не завжди збігається з християнськими настановами життя духовного, небесного (до слова, це зовсім не означає, що християнську мораль відкинуто)» [10: 123].

С. Руданський був сином священнослужителя й сам мав духовну освіту, однак це не завадило письменнику критично омовлювати образ-концепт *священника*. Цьому, ймовірно, сприяло знання автора співомовок життя церковників «із середини». Із власного досвіду письменник знав про удавану непогіршімість багатьох душпастирів, їх негативні риси. Очевидно, С. Руданського не могло не вразити зверхне ставлення до всього українського багатьох православних священників, зокрема і його власного батька, який вимагав від сина писати листи «почтительно», тобто російською мовою. У листі до брата Григорія від 5 липня 1859 р. С. Руданський нарікає: «Батько, може, не любить своєї мови через те, що нею говорять у нас мужики, а нібито в Московщині не говорять мужики по-московськи? Да і чим ми лучче від мужика? Всі ми рівні і у Бога, і у натури» (Цит. за: [5: 6]).

Попри всі злигодні долі С. Руданський залишається сином свого народу, глибоким знавцем і шанувальником його культури, зокрема усної народної творчості. Письменник добре знав народні анекдоти, що, безперечно, можна кваліфікувати як прецедентні тексти, тобто такі, що, за Ю. Карауловим, «значащі для тієї чи тієї особистості в пізнавальному чи емоційному відношеннях; мають надособистісний характер, тобто добре відомі й широкому оточенню певної особистості, включаючи її попередників і сучасників, звернення до яких відновлюється неодноразово в дискурсі певної мовної особистості» [4: 216]. У зв'язку із цим більшість співомовок сприймається як інтертекстуальний дискурс, у якому, з одного боку, простежується зв'язок з прецедентним текстом, а з другого, – відчувається авторська позиція, індивідуальне світобачення, світорозуміння й світовідчуття. С. Єрмоленко зауважує, що «завдяки естетизації народних висловів, фразеологічних зворотів у текстах С. Руданського народжується неповторна авторська тональність гумористичної оповіді; у них важко відрізнити власне народні оповідки від тих, які моделює автор на основі власних спостережень, власного досвіду» [3: 21].

Згідно з народною традицією образ-концепт *священника* у С. Руданського набуває гумористичного, іронічного, а часом і саркастичного колориту. Це стосується представників усіх релігій і конфесій, незалежно від їх сану.

Для вербального позначення священнослужителів С. Руданський живає лексеми *архирей, батюшечка, батюшка, батька, біскуп, владика, гумен, дяк, законник, захристиян, ксьондз, отець, панотець, піддьячий, піп, плебан, прелат, рабин, чернець*, частина з яких є народними назвами

священнослужителів, до того ж, негативно конотованими (*nin, батька*), такими, що виражають мінімальний ступінь християнсько-релігійної оцінки. За визначенням Т. Космеди, християнсько-релігійна оцінка — «це така оцінка, коли відображається становлення духовності людини, прагнення до удосконалення душі, до праведного життя (оцінка релігійних, культових споруд, служителів церкви, предметів церковних обрядів тощо)» [6: 99].

Деякі з найменувань священників С. Руданський виносить у назви своїх співомовок, указуючи цим, по-перше, на їх зв'язок з народними прецедентними текстами й виразами, з одного боку, й, відповідно, інтертекстуальність — з другого, а по-друге, акцентуючи увагу на значущості для його творчості зазначеного образу-концепту, наприклад: «Рабин і запорожець», «Що рабин робить?», «Два рабини», «Піп на пуші», «Піп на ярмарку», «Набожний ксьондз», «Піп і ксьондз», «Жалібний дяк», «Ви, панотче», «Козацькі ксьондзи». Уже в самих заголовках відчувається настанова на іронічне сприйняття образу-концепту священника як у народу — автора анекдотів, так і в письменника, що творчо осмислив цей жанр. Винесення назв духовних осіб у заголовки є вдало продуманим кроком С. Руданського, адже відомо, що заголовок свідомо впливає на сприйняття тексту. «Це викликає в реципієнта почуття чекання, що забезпечує ідентифікацію тексту. Реципієнт інтегрує заголовок на предмет чекання, це проектує його на сприйняття тексту. Якщо заголовок викликає зацікавленість, текст стає предметом уваги читача, якщо ж заголовок на заслугове у увагу, текст залишається поза сприйняттям адресата» [11: 295]. Закентуємо увагу й на тому, що лексема, вжита в заголовку твору, репрезентує сильну позицію функціонування, що, як відомо, актуалізує її прагматичний смисл і функції.

Гумористичний образ-концепт *рабина* у співомовці «Рабин і запорожець» створено за допомогою прийому протиставлення образів-концептів *рабина* і *козака* на основі актуалізації усталеної концептуальної опозиції «свій — чужий», де *рабин* є, звісно, представником чужої українцям іудейської віри, тобто замальовано образ-концепт людини, що демонструє інакше, ніж прийнято в середовищі українців, поведінку: змодельовано зокрема смисли «зверхність» і «зарозумілість». Образ-концепт *козака*, відповідно, є уособленням християнської (православної) віри, що є «своєю» для українців; за українською народною традицією цей образ-концепт омовлюється за допомогою актуалізації таких смислів, як «кмітливість» і «розум».

Як і прийнято в народі, С. Руданський іронізує з надмірної захопленості *священників-іудеїв* книжним ученням, за яким вони не знають, що робиться в їхніх сім'ях і звідки в них беруться діти: «*А що ж рабин у вас робить? / Що він поробляє?*» / «*Що він робить? Все читає... Читає... Читає (...)* Он привик, бач, коло книжки / *День і ніч сидіти*» / «*А як же ж то, орендарию, / Урабина діти?*» / «*Та тим глупством у нас рабин / Себе не займає: / Єсть такий там у рабина / що за дітей дбає*» («Що рабин робить?»). Окрім цього, поет іронізує зі звички *рабини* наймати працівників для виконання всіляких, зокрема неважких і нескладних робіт, з метою підтримки свого високого статусу. Омовлюються смисли «зарозумілість», «пихатість», «зневага до простих людей».

Письменник створює гумористичний образ-концепт *отця-чревоугодника*, вербалізуючи смисли «гультай» і «скнара». Омовлюючи вказаний образ-концепт, С. Руданський моделює дистрибутивне оточення номенів на позначення образу-концепту *священника*, вживаючи лексеми-експресиви з виразною негативною оцінкою, як-от, наприклад, *грішний* (*Начитається він удовій, / Як святії жили (...) / Та й задумав і сам, грішний, / З світом попрощатись*) («Піп на пущі»), а також лексеми-демінітиви з пейоративним значенням: прикладом цього є слово *попик* (*Сповідав раз іден попик / Грішну молодцю*) («Сповідь»). Суб'єктивна негативна оцінка, що зреалізовується в тексті цієї співомовки, вербалізована суфіксом *-ик-*, тобто пейоративне значення передається за допомогою демінутивно-пейоративного суфікса. Пестливість цього суфіксального утворення лише зовнішня, удавана й пов'язується з діаметрально протилежними емоціями, оскільки «... в певних контекстуально-ситуативних умовах (головним чином завдяки інтонації та лексико-семантичному оточенню) такі утворення породжують експресію іронії, хитрої улесливості, зневаги, кепкування, фамільярності, злості, сарказму, скептицизму і т. п.» [13: 158]. Очевидно, про авторську іронію йдеться й тоді, коли С. Руданський зіставляє образ-концепт демінутива *батюшечка* зі смислами, актуалізованими в контексті словами *пес* і *свиня*, внаслідок наявності цього протиставлення образ-концепт *священника* набуває зневажливої конотації, порівн.: «*Та де ж то ви так були, / Батюшечко милій? / А тут тільки гавкне пес, / свиня зарокоче, – Так і думають усі, / Що то ви, панотче!*» («Привітання»).

Як відомо, в народних пареміях образ-концепт *священника* окреслюється такими смислами, що вказують на їхні невисокі інтелектуальні здібності (порівн.: *Дурний піп тебе хрестив, та й портки над тобою спустив*). Такий самий негативно конотований смисл моделює й С. Руданський, зокрема у співомовці «Ви, панотче», де актуалізований смисл «дурень» стосується як образу-концепту «*молодий священник*», так і образу-концепту «*пресвятий панотець*» *архієрей*, який, до того ж, є «*чортом*», що «висвятив дурного попа». Як бачимо, лексика, що належить до різних, а то й протилежних лексико-семантичних (антонімічних) парадигм (*ксьондз – пес, дурний – пресвятий* та ін.), уможливорює підвищення експресивності всього виразу. Саме на такий спосіб репрезентації виражальної сили вислову вказує Ю. Білодід, зауважуючи, що «добираючи лексику, яка належить до різних, часто непеєднаних лексико-тематичних груп, і створюючи з її допомогою яскраві стилістичні прийоми, автор досягає і збільшує експресивність тексту (її наростання підвищується залежно від ступеня віддаленості предметно-сміслових сфер), задає загальний іронічний тон усьому творові» [1: 71].

Автор співомовок іронічно омовлює негативні риси образу-концепту *священника*, актуалізуючи такі смисли, як «*жадібність*», «*грошолобство*», «*чревоугодництво*», що вербалізується насамперед за допомогою усталених одиниць, зокрема зі зневажливою конотацією, напр., *на дурницю*, порівн.: *Хто не знає, що попи все / Звикли на дурницю!* («Сповідь»), лексеми-вульгаризму *налутитися*, розмовних лексем на зразок *нахапувати* (*нахапати*), *промахуватися* (*промахнутися*), напр.: «*Їздив біскуп по панах, / Грошей налупився, /*

Подарунків нахапав, / Наївся, напився»; «А той [біскуп] їв би ще таки, / Тільки промахнувся — / У дорозі, на біду, / Поясом стягнувся» («Pasa na dziesci»).

С. Руданський висміює збірний образ-концепт *священнослужителя*, репрезентуючи смисл «схильність до перелюбу» (співомовки «Війна», «По старій печаті», «Чорт», «Ні, каже» та ін.). Сповідуючи свою парафіянку, такий псевдосвященнослужитель «аж прилип до неї», не проти «поживитись», обіцяючи їй: «Буду за тя господеві / День і ніч молитись» («Сповідь»). Омовлення такої аморальної поведінки проектується як на православних панотців, так і католицьких: «Приглянувся ксьондз-добродій / До чужої жінки. / Що день божий посилає / Фіги та родзинки...» («Чорт»). Гумористичність описуваної ситуації відчувається вже з перших рядків, коли після назви твору «Чорт», що традиційно відтворює негативну конотацію, вживається лексема *ксьондз* з контрастною позитивною конотаваною прикладкою *добродій*, що, звісно, в цьому разі моделює іронічний смисл.

Як і прийнято в народних анекдотах, у співомовках зовсім не цураються жінок і ченці, разом із ігуменом, який на питання набожного архірея («Чи то в тебе всі черці / Кожний дівку має?») відповідає: «(...) для моїх (...) всіх / Подівчині мало» («Ні, каже»).

У співомовці «Набожний ксьондз» С. Руданський створює гумористичний ефект на основі моделювання контрасту заголовка до змісту твору, дискурсу, в якому за допомогою своєрідної градації омовлюється смисл «гріховність священника», що, по-перше, сам має власних позашлюбних дітей, стає хрещеним немовляти, батько якого такий самий ксьондз-перелюбник із сусіднього села (порівн.: *Ксьондз-сусіда якось мав / Недавно родини... (...) Той у сього охрестив, / Сей тепер у того!*), по-друге, пиячить (*Хоч так часом підп'є, / Що й рівно не стане / І руками, бідний, все / Олтарик хапає*), але при цьому «ревно» служить Богу (*А все-таки цілу мишу / Слічно відправляє*) («Набожний ксьондз»).

Письменник іронізує над представниками усіх ієрархічних рівнів священнослужителів, не оминаючи вищих чинів, насамперед єпископів, моделюючи для окреслення цього образу-концепту такий смисл, як «зверхність у ставленні до священників, що порівняно з вищим духовенством є бідними й ближчими до звичайного люду», порівн.: «Коли біскуп був не біскуп, / А плебан убогий, / То і пара добре везла, / А часом і ноги. А як біскупом зробився / Та вбився у сало, / тоді йому і чотири / Зробилося мало» («Biskupstwo»).

С. Руданський вербалізує й образ-концепт такого типового гріха, священнослужителів, що номінований лексемою «грошолюбство»: його часто коять священники, насамперед ті, які належать до вищого сану, беручи гроші й від парафіян, і від нижчих духовних чинів, напр.: «Архирей єдин заморський / Такий звичай мав: / Як без грошей була просьба, / то ї не приймав / Аж дяк якось коротенько / Просить стихаря / І на білу середину / кладе хабаря. / (...) Аж тогди затримає просьбу / святий панотець» («Там її кінець»). Контрастування в межах однієї співомовки лексем з антонімічними актуалізованими семами (*хабар* — 'гріх'; *панотець* — 'святість') спричиняється до іронічного розуміння виразу *святий панотець*.

Автор співомовок гостро висміює й самих священиків: образ-концепт *ксьондза* моделюється за допомогою актуалізації смислу «зверхність до селян», репрезентованого зокрема й у звертанні до нього незрозумілою мовою, тобто латиною, що здійснюється, очевидно, з метою вербалізації таких смислів, як «наголошення на власній вагомості й значущості», «демонстрація наявності великого розуму», що автор співомовок специфічно вербалізує, надмірно пересипаючи мовлення ксьондзів образними книжними виразами. Комічний ефект співомовки «Суходольський» побудований на мовній грі: священик називає негідником (*galgan*) селянина й розпитує в нього про померлого шляхтича, вкладаючи у вираз «з *святими його [Бога] хвалить і на арфі грає*» смисл «покійник вознісся на небеса і, як достойник, постав перед Богом». Підпилий простолудин розуміє цей вираз буквально й заперечує його, висловлюючи сумнів: «*Та не знаю, хто з нас galgan*», «*Бо покійник не знав того, Як і дудку взяти, / Та де йому перед богом / Ще й на арфу грати?*» («Суходольський»). У цьому разі, очевидно, актуалізовано прийом мовленнєвої маски, сутність якого полягає в тому, що мовець навмисно говорить незвично, копіюючи чуже мовлення, акцентуючи увагу на найбільш виразних ознаках чужого мовлення. Т. Космеда й О. Халіман із цього приводу зазначають: «Мовець досягає експресивності, намагаючись зробити своє мовлення незвичним для цієї ситуації. Ефект комізму створюється шляхом актуалізації контрасту, що виникає в процесі зіставлення ситуації, контексту й ознак чужого мовлення, що викликають уявлення про інших мовців та іншу ситуацію» [7: 28].

Для С. Руданського не має значення конфесійна приналежність священика: він однаково вербалізує їхні недоліки, іронічно омовлюючи образи-концепти і *попів*, і *ксьондзів*, наголошуючи, зокрема, й на зневажливому й грубому ставленні одне до одного «слуг Божих» православної й католицької церков, порівн.: «*Ксьондз сміється: “Паки! Паки! / Дай, попе, табаки!” / А піп каже: “Sursum corda!” / На, теляча морда!*» («Піп і ксьондз»), де комізм моделюється за допомогою зіставленням в одному реченні лексем контрастних за стильовою належністю: в тексті співомовок актуалізовано фрагменти релігійного дискурсу, зокрема літургії (*Паки! Паки!*) і фрагменти дражнили (*Дай, попе, табаки!*); меси (*Sursum corda!*) й лайливих виразів на зразок «*теляча морда*».

Письменник моделює комунікативні ситуації, коли *священики* напучують (репрезентація мовленнєвих жанрів повчання, поради, застереження) своїх парафіян на путь істинну, застерігають від скоєння гріхів: *Раз на мові ксьондз казав: / “Не впивайтесь, люди! / На тім світі вам смола / Замість вина буде!”*) («Пекельна смола»), але часто за повчаннями не виявляють звичайних людських емоцій (відсутність елементів моделювання мовленнєвого жанру співчуття): «*Раз до ксьондза забрела / Кривая на ноги / І, бідная, на дітей / Просила підмоги. / А ксьондзові грошей жаль. / Давай їй вчити, / як каліці із дітьми / В білім світі жити*» («Крива баба»). Причому поради інколи є гріховними за своєю суттю, оскільки священик спонукає: «*(...) ти навчись / Бабити, змовляти*», та й сам панотець грішить тим, що вдається до послуг

усяляких бабів-ворожок, що також є способом висміювання священнослужителів: «*Ба, і ксьондз хорує; / (...) Лічать-лічать дохтори, / А все гуля ціла / Дали вдавсі до бабів, Нічого чинити*» («Крива баба»).

На відміну від образа-концепту *попа*, в народній творчості образ-концепт *дяка* вербалізується за допомогою омовлення таких смислів, як «небагатий», «співчутливий», «сумлінний», оскільки він не «дере» з людей, хоча й старанно виконує свої обов'язки, порівн.: *Піп тільки писне, а тисне, а дяк реве, а мало бере* — «В богослужінню дяк співає значно далеко більше, як священик, а проте священик одержує далеко більше доходу, як дяк» [2: т II, 723]. Саме вміння дяка гарно співати, що в народі, очевидно, цінується вище за вміння *попа* добре правити службу, гумористично вербалізовано й у співомовці «Попович», де селяни, питаючи в священика, куди піде навчатися його вокально обдарований син, радять батькові: «*Шкода його на попа!*» — / *Мужик промовляє. — / З нього добрий був би дяк, Бо то-то співає!*» («Попович»). Однак у творі «Жалібний дяк» спів дяка оцінюється іронічно, оскільки його голос подібний до мекання кози: «*аж за серце в 'яже*» стареньку бабусю — «*Так колись моя коза / на льоду кричала, / як там її звірина, / Бідну, розривала*» («Жалібний дяк»).

Образ-концепт *дяка* у співомовках вербалізовано як *освічену людину* (порівняно із селянами), що моделюється за допомогою актуалізації смислу, який містить лексема «окуляри»: омовлено смисл «освіченість», «грамотність», адже за «анекдотними уявленнями» *дяк* і став грамотним, оскільки має окуляри. Розчарування ж селянина в магічній силі окулярів відбилося у вислові С. Руданського, що, як видається, набув статусу афоризму, — «*Окулярів не купив, то й дяком не буду*» («Окуляри»).

Отже, твори С. Руданського, зокрема його співомовки, засвідчують тенденцію до вербалізації негативного образу-концепту священнослужителя незалежно від його сану й конфесійної приналежності. Змодельована ним іронічна оцінка зумовлена, вочевидь, демократичністю народних анекдотів, узятих С. Руданським за лінгвокреативну основу для моделювання загальної смислової тональності співомовок, у яких відбиваються народні уявлення-концепти про образ-концепт *священика* не як про «святую особу», а про «звичайну грішну людину» з усіма її негативними й позитивними рисами.

Перспективу подальших розвідок убачаємо в дослідженні специфіки вербалізації інших культурно значущих концептів — складових концептосфери «Релігія», що представлені в співомовках С. Руданського, а також з'ясуванні особливостей вербалізації образів-концептів *священнослужителів* в сучасних анекдотах про них як репрезентації лінгвокреативності мовних особистостей сучасних українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білодід Ю. І. Засоби іронії у сучасному політичному романі / Ю.І. Білодід // Мовознавство. — 1981. — № 4. — С. 71–73. 2. Галицько-руські народні приповідки: [у 3 т] / [зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко]. — Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. — 2007. 3. Єрмоленко С. Мовно-естетичні знаки української культури у творах Степана Руданського / С. Єрмоленко // У вимірах слова :

збірник наукових праць (до ювілею проф. кафедри української мови Л. Г. Савченко). – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 15–21. 4. **Караулов Ю. Н.** Русский язык и языковая личность / Ю. М. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 261с. 5. **Колесник П. Й.** Степан Руданський : [передмова] / П. Й. Колесник // Степан Руданський. Співомовки. Переклади та переспіви. – К. : Наук. думка, 1985. – 638 с. 6. **Космеда Т.** Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики / Тетяна Космеда. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с. 7. **Космеда Т. А.** Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграка (теоретичне осмислення дискурсивної практики) / Т. А. Космеда, О. В. Халіман. – Дрогобич : Коло, 2013. – 228 с. 8. **Руданський С.** Співомовки. Переклади та переспіви. – К. : Наук. думка, 1985. – 638 с. 9. **Русанівський В.М.** Історія української літературної мови : Підручник. – К. : АртЕК, 2002. – 424 с. 10. **Свердан Т.** Християнська мораль і народна філософія у прислів'ях, зібраних Іваном Югасевичем / Т. Свердан // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: збірник наукових праць. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – Вип. 509. – 511: Слов'янська філологія. – С. 121–126. 11. **Форма нова С.** Заголовок як фрагмент комунікативного дискурсу / С. Форманова // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 34. – Ч. 1. – Львів, 2004. – С. 294–298. 12. **Франко І.** До студій над С. Руданським // І. Франко. Зібр. тв.: в 50-ти т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 28. – С. 219–222. 13. **Чабаненко В. А.** Стилїстика експресивних засобів української мови : [Моногр.] / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 351 с.

Піддубна Наталія Віталіївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна, м. Харків, вул. Блюхера, 2.

E-mail: piddubna-n@mail.ru

<http://orcid.org/0000-0003-0331-0496>

Piddubna Nataliya Vitaliyivna – Ph.D in Philology, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S.Skovoroda. Ukraine, Kharkiv, Bliukhera Str., 2

E-mail: lingvos@meta.ua